

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 10 stycznia 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Zasada wzajemnego uznawania nakazów konfiskaty – Decyzja ramowa 2006/783/WSiSW – Artykuł 12 ust. 1 i 4 – Prawo regulujące wykonanie – Ustawodawstwo państwa wykonującego zezwalające na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia w razie niewykonania nakazu konfiskaty – Zgodność – Ustawodawstwo państwa wydającego również zezwalające na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia – Brak wpływu

W sprawie C-97/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez rechtbank Noord-Nederland (sąd rejonowy dla Niderlandów Północnych, Niderlandy) postanowieniem z dnia 1 lutego 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 12 lutego 2018 r., w postępowaniu:

ET,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, R. Silva de Lapuerta (sprawozdawczyni), wiceprezes, C. Toader, A. Rosas i L. Bay Larsen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez J.M. Hoogvelde i M. Bulterman, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego, M. Hellmanna i E. Lankenau, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu austriackiego przez G. Hessego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez R. Troostersa i S. Grünheid, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: niderlandzki.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 12 decyzji ramowej Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz.U. 2006, L 328, s. 59).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania dotyczącego wniosku o zezwolenie na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia, złożonego przez Openbaar ministerie (prokuraturę, Niderlandy), w celu zapewnienia wykonania w Niderlandach nakazu konfiskaty wydanego w Belgii przeciwko ET.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 1, 7, 8 i 13 decyzji ramowej 2006/783 przewidują:

„(1) Rada Europejska na posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. podkreśliła, że zasada wzajemnego uznawania powinna być podstawą współpracy sądowej w Unii, zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych.

[...]

(7) Głównym motywem zorganizowanej przestępczości jest osiągnięcie korzyści materialnych. Dla zapewnienia skuteczności działań służących zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości zorganizowanej należy skoncentrować je na wykrywaniu, zamrażaniu, zajmowaniu i konfiskacie korzyści pochodzących z przestępstwa. Nie wystarczy jedynie zapewnić wzajemne uznawanie w obrębie Unii Europejskiej tymczasowych środków prawnych takich jak zamrażanie i zajęcie; skuteczne zwalczanie przestępczości gospodarczej wymaga również wzajemnego uznawania nakazów konfiskaty korzyści pochodzących z przestępstwa.

(8) Celem niniejszej decyzji ramowej jest ułatwienie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w związku z wzajemnym uznawaniem i wykonywaniem nakazów konfiskaty poprzez zobowiązanie państwa członkowskiego do uznawania i wykonywania na jego terytorium nakazów konfiskaty wydanych przez sąd innego państwa członkowskiego właściwy w sprawach karnych. Niniejsza decyzja ramowa jest związana z decyzją ramową Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty narzędzi, korzyści oraz majątku pochodzącego z przestępstwa [Dz.U. 2005, L 68, s. 49]. Celem tej decyzji ramowej jest zapewnienie, by wszystkie państwa członkowskie posiadały skuteczne przepisy dotyczące konfiskaty korzyści pochodzących z przestępstwa, między innymi w odniesieniu do ciężaru dowodu związanego ze źródłem pochodzenia majątku posiadanego przez osobę skazaną za przestępstwo mające związek z przestępczością zorganizowaną.

[...]

(13) Niniejsza decyzja ramowa nie narusza praw podstawowych i przestrzega zasady uznane w art. 6 [TUE] i wyrażone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności w jej rozdziale VI. [...].”

4 Zgodnie z art. 1 wspomnianej decyzji ramowej:

„1. Celem niniejszej decyzji ramowej jest określenie zasad, stosownie do których państwo członkowskie uznaje i wykonuje na swoim terytorium nakaz konfiskaty wydany przez właściwy w sprawach karnych sąd innego państwa członkowskiego.

2. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zawartych w art. 6 [TUE], jak również nie narusza jakichkolwiek obowiązków nałożonych w tym zakresie na organy wymiaru sprawiedliwości”.

5 Artykuł 2 rzeczonyj decyzji ramowej zawiera następujące definicje:

„Do celów niniejszej decyzji ramowej przyjmuje się następujące definicje:

- a) »państwo wydające« oznacza państwo członkowskie, w którym organ sądowy wydał nakaz konfiskaty w ramach postępowania karnego;
- b) »państwo wykonujące« oznacza państwo członkowskie, któremu przekazano nakaz konfiskaty w celu wykonania;
- c) »nakaz konfiskaty« oznacza skutkującą ostatecznym przypadkiem mienia karę lub środek karny prawomocnie orzeczony przez sąd po przeprowadzeniu postępowania w związku z popełnieniem przestępstwa lub przestępstw;

[...]”.

6 Artykuł 7 ust. 1 tej samej decyzji stanowi:

„Właściwe organy państwa wykonującego, z pominięciem dalszych formalności, uznają nakaz konfiskaty, przekazany zgodnie z art. 4 i 5, oraz niezwłocznie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu jego wykonania, chyba że właściwy organ postanowi powołać jedną z podstaw odmowy uznania lub wykonania przewidzianych w art. 8 lub jedną z podstaw odroczenia wykonania przewidzianą w art. 10”.

7 Artykuł 12 decyzji ramowej 2006/783, zatytułowany „Prawo regulujące wykonanie”, w ust. 1 i 4 stanowi:

„1. Bez uszczerbku dla ust. 3 niniejszego artykułu wykonanie nakazu podlega przepisom państwa wykonującego i w sprawie decyzji o procedurze wykonania i określenia wszystkich odnoszących się do niego środków właściwe są wyłącznie organy państwa wykonującego.

[...]

4. Państwo wykonujące nie może w wyniku przekazania, zgodnie z art. 4 i 5 nakładać środków, w tym kary pozbawienia wolności lub innego środka ograniczającego wolność osoby, w zastępstwie nakazu konfiskaty, chyba że państwo wydające wyraziło na to zgodę”.

Prawo niderlandzkie

- 8 Artykuł 22 ust. 1 lit. a) i art. 22 ust. 3 Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging geldelijke sancties en beslissingen tot confiscatie (ustawy o wzajemnym uznawaniu i wykonywaniu kar pieniężnych oraz nakazów konfiskaty) z dnia 27 września 2007 r. (Stb. 2007, nr 354, zwanej dalej „ustawą o uznawaniu i wykonywaniu”), stanowi:

„1. Podlegający uznaniu nakaz konfiskaty zostaje uznany i wykonany zgodnie z prawem niderlandzkim. Jeżeli nakaz konfiskaty:

- a) służy zapłacie sumy pieniężnej na rzecz państwa w celu odebrania bezprawnie uzyskanej korzyści, wówczas nakaz wykonuje się zgodnie z art. 577b ust. 1 oraz art. 577c [Wetboek van Strafvordering (kodeksu postępowania karnego)], a organem właściwym do rozpatrywania wniosków o zezwolenie na wykonanie aresztu w celu przymuszenia jest [raadkamer rechtbank Noord-Nederland (izba śledcza sądu rejonowego dla Niderlandów Północnych)];

[...]

3. Karę zastępczą lub środek zastępczy można zastosować wyłącznie po uzyskaniu na to zgody ze strony właściwego organu w wydającym państwie członkowskim. [...]”.

- 9 Artykuł 577c ust. 1 kodeksu postępowania karnego w odniesieniu do aresztu w celu przymuszenia stanowi:

„Jeżeli skazany nie wywiązuje się z orzeczenia lub wyroku, na mocy którego nałożono na niego obowiązek zapłaty kwoty pieniężnej na rzecz państwa w celu odebrania bezprawnie uzyskanej korzyści, a uzyskanie całkowitego odszkodowania z jego majątku na mocy art. 574–576 okazało się niemożliwe, wówczas sąd może na wniosek prokuratora udzielić zezwolenia na wykonanie aresztu w celu przymuszenia na okres maksymalnie trzech lat”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 10 Wyrokiem hof van beroep te Antwerpen (sądu apelacyjnego w Antwerpii, Belgia) z dnia 20 grudnia 2012 r. ET został skazany na karę konfiskaty w kwocie 800 000,00 EUR. Wyrok ten uprawomocnił się, a wykonanie tego nakazu konfiskaty przejęło Królestwo Niderlandów jako wykonujące państwo członkowskie w rozumieniu art. 2 lit. b) decyzji ramowej 2006/783.
- 11 W tym właśnie kontekście prokuratura wystąpiła do sądu odsyłającego, rechtbank Noord-Nederland (sądu rejonowego dla Niderlandów Północnych), ze sporządzonym na podstawie art. 22 ustawy o uznawaniu i wykonywaniu wnioskiem o zezwolenie na zastosowanie wobec ET aresztu w celu przymuszenia z tego powodu, że nadal nie uiścił kwoty 652 119,19 EUR oraz że organ ten podejrzewał istnienie ukrytych przepływów finansowych.
- 12 ET twierdzi, że wniosek prokuratury jest niedopuszczalny, a subsydiarnie – że jest niezasadny. W tej kwestii ET podnosi, że areszt w celu przymuszenia jest nie tylko „środkiem” w rozumieniu niderlandzkiego prawa karnego, lecz stanowi on również karę w rozumieniu art. 7 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”) oraz w rozumieniu art. 49 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Ponadto ET wskazuje, że zastosowanie aresztu w celu przymuszenia stanowi zaostrenie kary w porównaniu z nakazem konfiskaty, o którego wykonanie wniesiono, a zatem jest ono niezgodne z prawem.

- 13 Sąd odsyłający, zważywszy na orzecznictwo Hoge Raad der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów), zgodnie z którym środek w postaci aresztu w celu przymuszenia, przewidziany w art. 577c kodeksu postępowania karnego, powinien być uważany za „karę” w rozumieniu art. 7 EKPC, powziął wątpliwości, czy środek ten jest zgodny z decyzją ramową 2006/783.
- 14 W tych okolicznościach rechtbank Noord-Nederland (sąd rejonowy dla Niderlandów Północnych) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 12 ust. 1 decyzji ramowej [2006/783] można interpretować w ten sposób, że w ramach wykonywania w Niderlandach przekazanego przez państwo wydające nakazu konfiskaty można zastosować areszt w celu przymuszenia w rozumieniu art. 557c kodeksu postępowania karnego, mając na uwadze m.in. orzeczenie Hoge Raad [der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów)] z dnia 20 grudnia 2011 r., z którego wynika, że areszt w celu przymuszenia należy uznać za »karę« w rozumieniu art. 7 ust. 1 EKPC?
- 2) Czy dla możliwości zastosowania aresztu w celu przymuszenia znaczenie ma okoliczność, że w przepisach państwa wydającego została również przewidziana możliwość stosowania aresztu w celu przymuszenia?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 15 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 12 ust. 1 i 4 decyzji ramowej 2006/783 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu ustawodawstwa państwa członkowskiego, takiego jak to w sprawie w postępowaniu głównym, które do celów wykonania nakazu konfiskaty orzeczonego w państwie wydającym zezwala, w stosownym przypadku, na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia.
- 16 Przede wszystkim należy wskazać, że z art. 1 decyzji ramowej 2006/783 rozumianej w świetle jej motywów 1 i 8 wynika, że ma ona na celu – w myśl zasady wzajemnego uznawania, będącej podstawą współpracy sądowej w Unii, zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych oraz w celu ułatwienia współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w związku z wzajemnym uznawaniem – określenie zasad, stosownie do których państwo członkowskie uznaje i wykonuje na swoim terytorium nakaz konfiskaty wydany przez właściwy w sprawach karnych sąd innego państwa członkowskiego.
- 17 W tej kwestii Trybunał uznał, że zarówno zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi, jak i zasada wzajemnego uznawania, która sama w sobie opiera się na wzajemnym zaufaniu między nimi, mają w prawie Unii fundamentalne znaczenie, gdyż umożliwiają one utworzenie i utrzymywanie przestrzeni bez granic wewnętrznych [wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 36].
- 18 Następnie należy zauważyć, że zgodnie z art. 7 decyzji ramowej 2006/783 właściwe organy państwa wykonującego są zobowiązane do uznania, z pominięciem dalszych formalności, nakazu konfiskaty przekazanego im zgodnie przepisami tej decyzji ramowej oraz niezwłocznego podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu jego wykonania.

- 19 Tak więc jedynie podstawy wyraźnie przewidziane w rzeczonyj decyzji ramowej upoważniają, w stosownym przypadku, wykonujące państwo członkowskie do odmowy uznania lub wykonania nakazu konfiskaty na podstawie art. 8 bądź do odroczenia jego wykonania na podstawie art. 10 wspomnianej decyzji.
- 20 Wreszcie, zgodnie z art. 12 ust. 1 decyzji ramowej 2006/783 wykonanie nakazu podlega przepisom państwa wykonującego i wyłącznie jego organy są właściwe w sprawie decydowania o procedurze wykonania, jak i określenia wszystkich odnoszących się do niego środków.
- 21 Zgodnie z art. 12 ust. 4 do zastosowania środka zastępującego nakaz konfiskaty wymagana jest uprzednia zgoda państwa wydającego.
- 22 Z łącznej lektury tych dwóch ustępów art. 12 rzeczonyj decyzji ramowej wynika zatem, że co do zasady to właściwe organy państwa wykonującego decydują, zgodnie ze swym ustawodawstwem, o procedurze wykonania oraz o najbardziej odpowiednich środkach służących wykonaniu nakazu konfiskaty. Jednak na podstawie art. 12 ust. 4, jako normy szczególnej, jeżeli środek, który zamierza zastosować państwo wykonujące, należy postrzegać jako zastępujący rzeczony nakaz, wymagana jest uprzednia zgoda państwa wydającego.
- 23 W świetle tych właśnie rozważań należy ustalić, czy decyzja ramowa 2006/783 stoi na przeszkodzie zastosowaniu środka wykonawczego w postaci aresztu w celu przymuszenia, takiego jak ten przewidziany w ustawodawstwie niderlandzkim, zgodnie z jego wykładnią dokonaną przez Hoge Raad der Nederlanden (sąd najwyższy Niderlandów).
- 24 Na wstępie należy przypomnieć, że w odniesieniu do wykładni przepisów krajowego porządku prawnego Trybunał jest w zasadzie zobowiązany oprzeć się na stwierdzeniach wynikających z postanowienia odsyłającego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunał nie jest właściwy do dokonywania wykładni prawa krajowego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 16 lutego 2017 r., *Agro Foreign Trade & Agency*, C-507/15, EU:C:2017:129, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 Tymczasem areszt w celu przymuszenia, jak wynika z informacji zawartych w aktach przedłożonych Trybunałowi, może być zastosowany na wniosek prokuratury przeciwko osobie, której dotyczy nakaz konfiskaty, pod warunkiem że nie uiszcza ona dobrowolnie kwoty, na której zapłatę została skazana, oraz nie jest niewypłacalna. Z informacji tych wynika również, że obowiązek zapłaty mimo zastosowania tego środka wykonawczego nadal istnieje, tak że osoba, wobec której zastosowano areszt w celu przymuszenia, może się od niego uwolnić w każdej chwili, uiszczając dług. Areszt w celu przymuszenia jest ograniczony w czasie, ponieważ okres pozbawienia wolności nie może przekroczyć trzech lat, a jego wymiar zależy między innymi od ewentualnie dokonanych częściowych płatności.
- 26 W tej kwestii należy zauważyć, że z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z art. 22 ust. 1 lit. a) ustawy o uznawaniu i wykonywaniu wynika, że areszt w celu przymuszenia stanowi środek służący wykonaniu – zgodnie z prawem niderlandzkim – nakazu konfiskaty wydanego w innym państwie członkowskim, mającego na celu zapłatę na rzecz państwa kwoty pieniężnej uzyskanej w sposób niezgodny z prawem, jeżeli skazany nie zastosuje się do orzeczenia lub wyroku zobowiązującego do tej zapłaty. Zgodnie z art. 22 ust. 3 karę zastępczą lub środek zastępczy można zastosować wyłącznie po uzyskaniu na to zgody ze strony właściwego organu w wydającym państwie członkowskim.
- 27 W tym kontekście areszt w celu przymuszenia, mający na celu doprowadzenie do wykonania nakazu konfiskaty, nie może być postrzegany jako środek zastępczy w stosunku do tego nakazu w rozumieniu art. 12 ust. 4 decyzji ramowej 2006/783 i nie stanowi on też dodatkowej kary lub zmiany takiego nakazu wydanego w państwie wydającym. W konsekwencji jego zastosowanie nie wymaga uprzedniej zgody państwa wydającego.

- 28 Jak bowiem twierdziły wszystkie strony, które przedstawiły uwagi, zastosowanie aresztu w celu przymuszenia ma na celu realizację celu decyzji ramowej 2006/783, który – jak przypomniano w pkt 16 niniejszego wyroku – polega na ułatwieniu współpracy pomiędzy państwami członkowskimi między innymi w związku z wykonywaniem nakazów konfiskaty poprzez wywarcie nacisku na osobę odmawiającą uiszczenia należnej kwoty, mimo iż jest w stanie to uczynić.
- 29 Stwierdzenia tego nie podważa okoliczność, że areszt w celu przymuszenia został przez Hoge Raad der Nederlanden (sąd najwyższy Niderlandów) zakwalifikowany jako „kara” w rozumieniu art. 7 EKPC, co podkreśla sąd odsyłający. Taka kwalifikacja nie ma wpływu na przewidziane w art. 12 ust. 1 decyzji ramowej 2006/783 uprawnienie właściwego organu do określenia procedury wykonania nakazu konfiskaty oraz wdrożenia wszelkich środków, jakie uważa za najbardziej odpowiednie do realizacji tego wykonania, by osiągnąć cel decyzji ramowej 2006/783 z poszanowaniem, jak wynika z jej motywu 13, praw podstawowych osoby, której nakaz dotyczy.
- 30 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 12 ust. 1 i 4 decyzji ramowej 2006/783 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie stosowaniu ustawodawstwa państwa wykonującego, takiego jak to w sprawie w postępowaniu głównym, które do celów wykonania nakazu konfiskaty orzeczonego w państwie wydającym zezwala, w stosownym przypadku, na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 31 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy okoliczność, że ustawodawstwo państwa wydającego również zezwala na ewentualne zastosowanie aresztu w celu przymuszenia, ma wpływ na stosowanie takiego środka w państwie wykonującym.
- 32 W tej kwestii należy zauważyć, że – jak wskazano w pkt 17 niniejszego wyroku – zgodnie z art. 12 ust. 1 decyzji ramowej 2006/783 wykonanie nakazu podlega przepisom państwa wykonującego.
- 33 Przepis ten opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania, która oznacza, że istnieje wzajemne zaufanie co do tego, że każde z państw członkowskich akceptuje stosowanie prawa karnego obowiązującego w innych państwach członkowskich, nawet jeśli zastosowanie jego własnego prawa karnego prowadziłoby do odmiennego rozstrzygnięcia (zob. podobnie wyrok z dnia 23 stycznia 2018 r., Piotrowski, C-367/16, EU:C:2018:27, pkt 52).
- 34 Gdyby stosowanie środka wykonawczego w wykonującym państwie członkowskim podlegało prawu krajowemu wydającego państwa członkowskiego lub było uzależnione od przesłanek przewidzianych w tym prawie, byłoby to ze szkodą dla celu decyzji ramowej 2006/783 przedstawionego w pkt 16 niniejszego wyroku.
- 35 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy udzielić następującej odpowiedzi: okoliczność, że ustawodawstwo państwa wydającego również zezwala na ewentualne zastosowanie aresztu w celu przymuszenia, nie ma żadnego wpływu na stosowanie takiego środka w państwie wykonującym.

W przedmiocie kosztów

- 36 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 12 ust. 1 i 4 decyzji ramowej Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie stosowaniu ustawodawstwa państwa wykonującego, takiego jak to w sprawie w postępowaniu głównym, które do celów wykonania nakazu konfiskaty orzeczonego w państwie wydającym zezwala, w stosownym przypadku, na zastosowanie aresztu w celu przymuszenia.**
- 2) **Okoliczność, że ustawodawstwo państwa wydającego również zezwala na ewentualne zastosowanie aresztu w celu przymuszenia, nie ma żadnego wpływu na stosowanie takiego środka w państwie wykonującym.**

Podpisy